

2004 YILI KAZI SEZONU

10 Temmuz'da resmi olarak açılan deponun mühürleri 2004 yaz sezonunda altı hafta açık kalmıştır (Şek. 11).

Şekil 11. Geoffrey ve Françoise Summers, Mehmet Ayar, Cumhuriyet Sal ve Memiş Gençarslan yaz başında deponun mühürlerini açmak için biraradayken. (04dpjv0805)

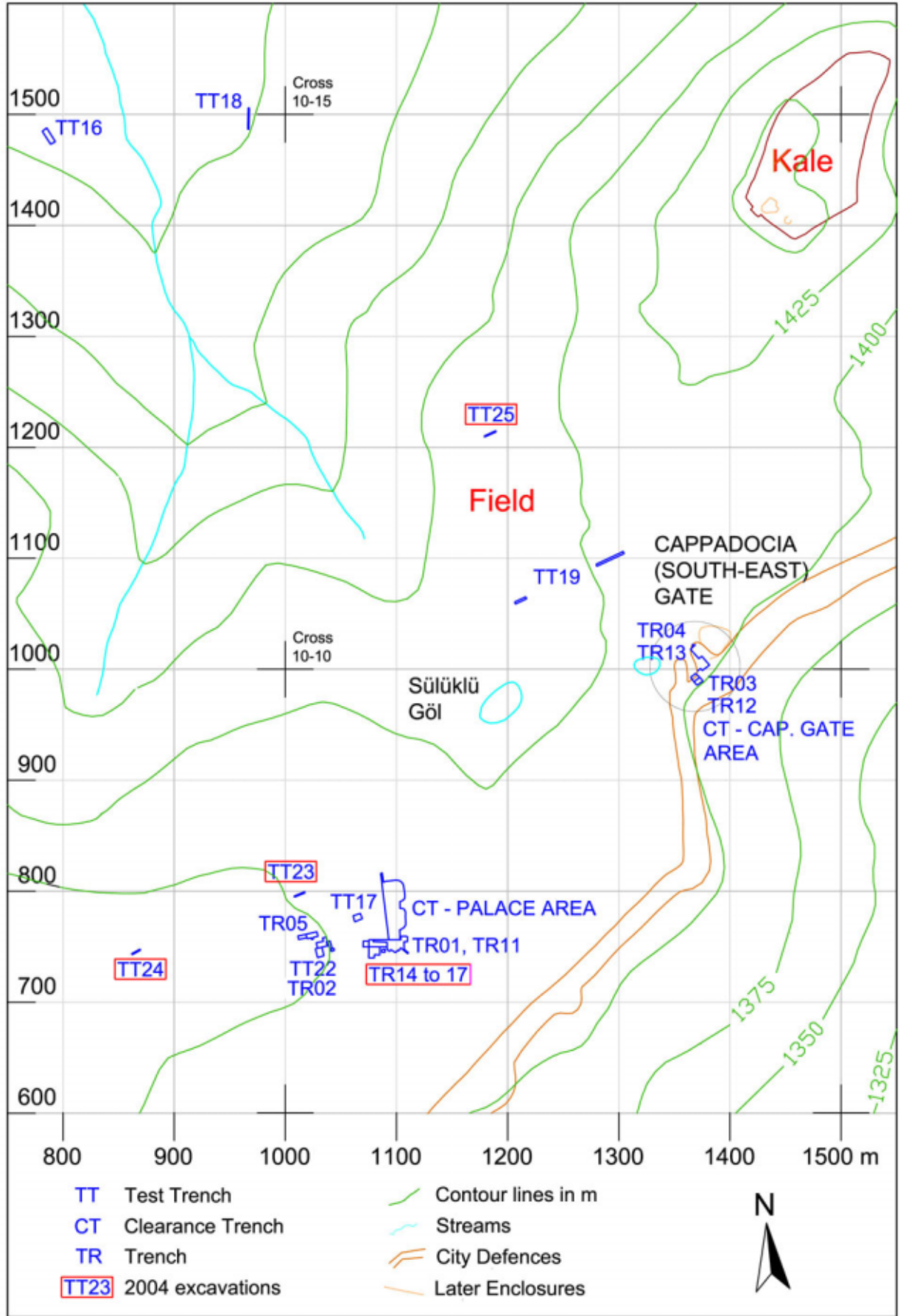
2004 Yaz Faaliyetleri

2004 yılı yaz sezonu çalışmaları Saray Yapı Grubu Anıtsal Girişi'ndeki kazıların ilerlemesine odaklanmıştır (Şek. 12 ve 13). Kazıların asıl amacı Eski Frig dili yazıtları ile ilişkili küçük-kabartma parçalarının devamını bulmaktır.

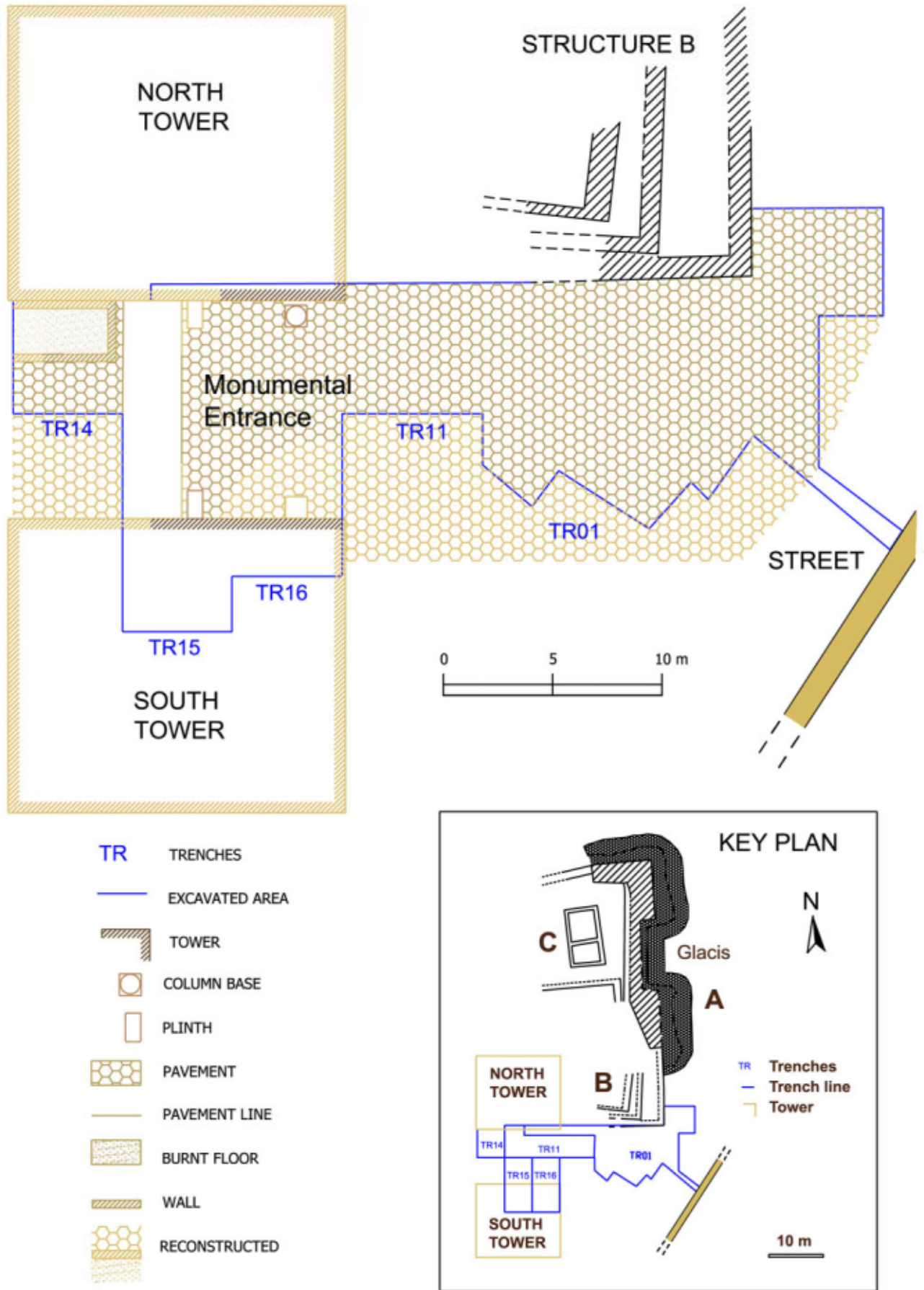
Buna ek olarak Dr. Scott Branting'in ulaştırma çalışmalarında CBS uygulamalarının bir bölümü olarak caddenin kesitini ortaya çıkartmak amacıyla üç tane deneme açması açılmıştır; sonuçları bu raporun devamında sunulmaktadır.

Kapadokya Kapısı'nda sembolik tanrıyı betimleyen stelin üzerinde yer aldığı kötü durumdaki tüf basamağın kaldırılmasının ve laboratuvarında rekonstrüksiyonunun yapılmasının iyi bir fikir olduğuna karar verilmiştir.

Buluntuların ve özellikle de heykeltıraşlık ve mimari malzemelerin konservasyon ve restorasyonu Noel Siver tarafından yapılmıştır. Catherine Draycott buluntuları belgelemiştir. Aynı malzemelerin çizimi Judith Sellers tarafından yapılırken, Isabelle Ruben ilk kitabın bitirilmesine çalışmıştır.

Şekil 12. 2004 kazı alanlarını gösteren harita.

Şekil 13. “Saray Yapı Grubu” Anıtsal Girişi’nin rekonstrüksiyon denemesi.

Saray Yapı Grubu Anıtsal Girişi

Saray Yapı Grubu'nun Anıtsal Girişi (Şek. 13, 14 ve 15) 2002 (TR01), 2003 (TR11) ve 2004 (TR14, TR15 ve TR 16) yıllarında kısmen kazılmıştır. Yanlarında iki büyük kule bulunan, girişteki eğimli taş döşeme batı yönünde önceki yıllarda kısmen kazılan (açmalar TT22 ve TR02) görkemli "Sütunlu Salon"a doğru uzanmaktadır. Kapı girişinin solundaki büyük konglomera sütun tabanı bir aslan veya bir sfenks için altlık olmalıdır. Giriş kısmının inşası, kompleksin yeniden tasarlanma işleminin bir bölümünü içermektedir ve bu programda taş kaplı eğimli yüzeyin güney kısmı kesilmiş ve Yapı A'ya giden döşemeli yol kapatılmıştır. Evrelerin karmaşıklığı henüz tam olarak aydınlatılamamıştır.

Şekil 14: Güney Kulesinin tuz kaplı kuzey duvarı ve konglomera sütun tabanı döşemenin üst kısmında görülmektedir. 1 m ölçek solda gölgeli kısımda görülebilen kömürleşmiş saz katmanının alt kısmında yanık döküntünün üzerinde durmaktadır. Arka planda şehir duvarlarının bir bölümü de bulunmaktadır. (04dpjv2505)

Saray Girişi'ne Götüren Döşeme

Saray Yapı Grubu girişine götüren taş döşemeli alan; kulelerin üst yapısının çökmesiyle yanıp, eriyerek metal haline gelen tamamen yanarak içlerinde boşluk oluşan geniş ahşaptan bölüme kadar uzanmaktadır. Büyük döşeme taşlarının konumları çift kanatlı kapıların genişliğinin göstergesidir ve merkezde; açmanın en fazla sınırlandığı yerde, Anıtsal Girişin önünü işaret etmekte, arkada ise önceki döşemenin farklı bir yöndeki çizgilerini oluşturmaktadır (Şek. 15).

2002 yılında döşeme üzerinde bir çift bronz levhadan yapılmış ibexlerin bulunuşu, 2003 yılında girişin içinden kumtaşı mimari parçalarla beraber Eski Frig yazıt ve kabartma parçalarının keşfinin habercisiydi. 2004 yılında ayakta duran figüre ait bir metre uzunluğundaki parçalanmış heykel soygun çukuru dolgusunda açığa çıkartılmıştır.

Şekil 15. Döşemenin doğuya doğru görünüşü. Ön kısımda yanmış ve eriyerek birleşmiş yıkıntı anıtsal ahşap bölmenin ve büyük iki kanatlı kapının yerini göstermektedir. Ölçeğin arkasındaki kesit tümüyle soyguncu çukuru olup heykel parçaları burada açığa çıkartılmıştır. (04dpjv2307)

Yapı Metodu ve Malzemeleri

Kazılarda, kulelerde kullanılan malzemelerin şaşırtıcı çeşitliliği ortaya koyulurken, karmaşık yapım teknikleri de daha fazla açığa kavuşmuştur. Alt sıralar yüzleri dikkatlice düzeltilmiş büyük granit bloklardan inşa edilmiştir. Bu sıranın üstünde üst kısımları Güney Kulesi'nin iç döşemesiyle aynı seviyede gibi görünen konglomera ve büyük kumtaşı bloklar yer almaktadır. Diğer sıralar birbirine eş büyük yumuşak beyaz kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Taş sıralarının arasında yatay olarak yerleştirilmiş, büyük ve ortalama 0.25m derine inen kara çamdan yapılmış ahşap kirişler bulunmaktaydı. Bunlar yandıktan sonra boşluklar kalmış ve bunlar da çok gevşek döküntü ile dolmuştur. Yüksek duvarlar büyük olasılıkla içleri döküntüyle dolu ahşap kirişlere dayanmaktaydı. Saz baskılı yanık kil yığını ve ahşaptan çatı kirişi belki de kulelere doğru düz çatının kanıtı olabilir.

Şekil 16. Güney Kulesinin kuzey duvarı büyük blokların arasındaki yatay ahşap hatılların yanmasından dolayı yapısal olarak dengesizdir. İnsitu olarak kesilmiş ve granit döşemenin içine yerleştirilmiş büyük konglomera sütun tabanı aslan ya da sfenks için altlık olmalıdır. (04dpjv2512)

Büyük kule duvarlarının inşasında granit, kumtaşı ve kireçtaşı olarak adlandırılan değişik tipte taşların kullanımı bu taşların yapı malzemesi olarak özelliklerinin bir bakıma bilindiğini göstermektedir. Buna ek olarak yeni kesilmiş, yanmamış ve birbirleriyle zıt doğal renkleri olan bu taşlar, taş sıraları arasındaki koyu ahşap elemanlar ile zenginleştirilerek istenilen çarpıcı etki sağlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Gordion'daki şehir höyüğü üzerindeki kapıya giden istinat duvarında (yıkım sonrası) birbirleri ile zıt renklerden oluşan taşların kullanılmış olması dikkat edilmesi gereken bir unsurdur ki bu oyulmuş ortostatlar için uygulanmış olan alması renk Asur ve çevresinde sıklıkla görülmektedir.

Geçitin kuzey duvarının karşısında, ön taraftan içeriye doğru yerleştirilmiş büyük kaba ve kare şeklinde bir kumtaşı 2003 yılında ortaya çıkartılmıştır. Kumtaşı üzerinde 1m çapında bir ahşabın oturması için derin olmayan bir oturma yeri bulunmaktadır. Bazı kumtaşından başlık parçalarının bir zamanlar bu büyük ahşap sütunun başlığının bir bölümünü oluşturduğu

ve büyük olasılıkla bulunan daha küçük bir örnek (Şek. 20 ve 21) ile genel olarak aynı formda olmalıdır. Ancak, kenarda duvara dayandığı için dört köşesinin de simetrik olması mümkün değildir. Çatının eğimi ya da döşemenin üstündeki alınlığın tepesine kadar olan yüksekliği hakkında herhangi bir veri yoktur. Fakat yüksekliğin aşağı yukarı genişlik kadar olduğunu (örneğin 10m) düşünmek yanlış olmayacaktır. Saz çatı kullanımı yağmur suyu ve karın kolayca aşağıya dökülmesini sağlayan yüksek eğimli çatıya işaret etmektedir. Daha önce de değinildiği gibi girişin eğimi çatıda da benzer bir eğim gerektirmiş olabilir.

2003 yılı kazıları sırasında Kuzey Kule'nin ön (doğu) yüzünde dört sıra granit taş sırası bulunmuştu. Bütün taşlar geçitin kenarını teşkil eden ve eğimli çatının bir miktar ağırlığını taşıyan güney duvarınkilerden daha darlardı. Geçit duvarının doğu ucunda iki sıra granit taşı bulunmakta ve bunun üstünde birkaç sıra kumtaşı ve beyaz yumuşak kireçtaşı blokları bulunmaktaydı. Köşe kısmının tamamen granitle kaplı olması muhtemeldir fakat bu kesin değildir. Dolayısıyla hava ile temasdan çabuk bozulmaya yatkın olan kumtaşı ve kireçtaşı sadece geçit çatısıyla kaplanmış kenar duvarlarında kullanılmış olabilir.

Güney Kulesinin kuzey duvarında kumtaşı bloğun dışına oyulmuş kare girinti (Şek. 17) muhtemelen dikey bir hatla ait olsa da, belki de zemin girişini içermekteydi. Aynı bloğun içerideki görünmeyen yüzünde taşçı işaretleri vardır. Büyük ahşap hatılların yanması taş işçiliğine taşın kurtarılmasını zorlaştıran hasarlar vermiştir.

Şekil 17. Güney Kulesindeki duvarda yer alan bir kumtaşı bloğun dışındaki bir kare oyuk muhtemelen dikey bir hatlı ya da zemin girişinin yeriydi. Soldaki kenet deliği belki de tahtadan kenet bloğu zemin girişine tutturmaya yaramaktaydı. Yumuşak kumtaşı yangından dolayı paramparça olmuş ve tuzla kaplanmış. (04dpjv2848)

Kenetler

Kerkenes'de kullanılan tahtadan “kırlangıç kuyruğu” kenetlerin boyutlarının çeşitliliği ve hatırı sayılır derecede düzensiz oluşu şaşırtıcı olup, yapılarında kalıp kullanılmamıştır (Şek. 17, 18 ve 19). Tek bir granit kesme taş bloktaki onarım için açılmış küçük kenet deliklerinin yapımı daha fazla emek ve farklı teknikleri gerektirmiş olmasına rağmen kenet delikleri yumuşak kumtaşı ve konglomera içine basit marangoz aletleri ile oyulmuş gibi gözükmektedir. Tahtadan kenetlerin bu kullanımı kumtaşının kesimi için gerçekte marangozluk kullanıldığı düşüncesini güçlendirmektedir. Sadece tek bir granit bloğunda yer alan kenet deliği açıkça bir çatlağın onarımı içindir (Şek. 18). Bazen bitişik kumtaşı bloklarının birbirlerine bağlamak için yerlerine tahtadan kenetlerle sabitlendikleri görülebilir.

Kenetlerin, Anıtsal Girişin Güney Kulesi (Şek. 13) içindeki kumtaşı kesme taş bloklarını tahtadan büyük bina kirişlerine bağlamak için kullanılmış olmaları uygun bir ihtimal olup olasılıkla da kenetlerin kullanım tekniğinin marangozlara yabancı olmadığına göstergesidir. Eğer bu kanıtlanabilirse kenetlerin yalnızca inşa aşamasında taşların pozisyonlarını tutturmak için bir araç olarak ortaya çıkmadığını ve yapısal dayanıklılığı sağlamak için tasarlandıklarını gösterecektir. Kenetlere ek olarak tahtadan kare kavilaların (ingilizce *dowel*) yapılmış olması ve çokça kullanılması da dikkate alınmalıdır.

Şekil 18. Güney Kulesinin kuzey duvarındaki yarılmış granit kesme taş bloğun onarımı için yapılmış küçük kenet delikleri sırası. Bitimi soldaki toprağın içinde kalan bu blok olasılıkla köşe taşıdır. (04dpjv2219)

Şekil 19. Düşmüş konglomera blok iki adet kenet deliğine sahiptir ve sol üstteki eksiktir. Şekil 18'de görülen granit kesme taş blok burada arkadaki kule duvarının içinde insitudur. (04dpjv2215)

Başlıklar (Bolsters)

Başlık kelimesi Demir Çağı'nda Orta Anadolu'da bronz kase ve çanak çömleklerin kulplarında bulunan daha küçük ölçeklerde olan benzer elementleri tanımlamada uzun süredir kullanılan terminolojiden seçilmiştir. Form olarak başlıklar, merkezi bir silindirin her iki yanındaki konik elementlerden oluşmaktadır. Bitim yüzleri pergelle çizilmiş konsantrik daire bezemelidirler (Şek. 20a ve 20b). Başlıkların çeşitli parçaları hem 2003 hem de 2004 yıllarında bulunmuş, özellikle de iyi korunmuş örnekler (Şek. 20a) bu yılki gruba eklenmiştir.

Şekil 20. (a) Dörtte üçü işlenmiş büyük yuvarlak başlık parça eğimli kenarıyla. Ölçek 10 cm. dir. (04dpcs0421)
(b) Büyük bir başlığın parçasının bitimi kabartma olarak işlenmiştir. Ölçek 10 cm. dir. (04dpcs0107)

Kare kumtaşı bloğa ait başlıkların küçük örneklerinde (Şek. 21) merkezdeki silindirin etrafında yükseltilmiş mah ya da tespih bezekli silme bulunur. Bu mimari parça her köşesinde konsantrik daireler ile aralarında başlıkların sonlarını betimleyen üç çeyrek başlıkla süslenmiştir. İlave parçalar (gösterilmemiştir) 2004 yılında açığa çıkartılmıştır.

Şekil 21. Mimari bloğun parçası, kare ve girintilidir, alt kısmın üzerinde, kare kavila yontusu görülmektedir. Her bir köşede üç çeyrek yuvarlak başlıklar arasında bir çift başlık bitimi yer almaktadır. Ölçek 10 cmdir. (04dpcs1005)

Geniş çift kanatlı kapılarda kapı dişlerinin olmaması, ve taş döşemeye verilen zarar, eriyen duvar örgüsünün bölmelerinin kül haline gelmesiyle oluşan boşluğa düşmesinden önce bunların yıkıntının içinden talan edildiğini düşündürebilir. Kapı girişinin güney tarafının iki yanında yer alan podyum üzerinde kalanlar da yerlerinden alınmış gibi gözükmetedir. Böyle bir talanın giriş yolunun yakılmasından önce gerçekleşmiş olması mümkündür. Yangın sırasında duvarların içindeki ahşap çerçevelerin yanması ile kulelerin giriş yolunun üzerine yıkılmış olmaları ya da yangın sonrası meydana gelen yıkıntıdan alıntı yapma fırsatının ortaya çıkıp çıkmadığı belli değildir. Göstergelerden bir tanesi kalın kömürleşmiş saz kalıntısının döşemenin bazı yerlerinde bulunmasına karşılık (Şekil 15) 10 m genişliğindeki geçitin üstünde uzanması gereken ağır çatı kirişlerine ait hiçbir izin bulunmamasıdır. Bu durum, duvarların ve çatının kömürleşmiş kirişlerinin bir noktaya kadar ayakta kalabildiklerini belki de talan sırasında yıkıldıklarını düşündürebilir. Gene de yıkılma olayının yangından hemen sonra gerçekleştiği muhtemel gözükmetedir. Zira, yarı yanmış saz tabakası ve yanmış ve erimiş duvar örgüsü ile üzerinde saz izleri olan ve düz kule çatılarında kullanılan kil parçaları arasında herhangi bir artık ya da birikintiyi rastlanmamaktadır.

Daha geç dönemlerde Anıtsal Giriş küçümsenmeyecek çapta talan edilmiştir. Aynı zamanda bu talan ilk yapılan kazıların da gösterdiği gibi aralarında hem Kesme Taş Binası ve hem de Kabul Salonu gibi Saray Yapı Grubu içindeki yapılar ve çevredeki diğer binalara da ait arşitravlar, eşikler, sütun kaideleri, ve kesme kare taşları da içine almaktadır. Bu talanın ve hazine arayışının büyük ölçüde erken Bizans döneminde gerçekleştiği 2004 yılında ele geçen ve hemen hemen hiç bozulmamış durumda olan Jüstinyen dönemine ait bir sikke (Şekil 48) ve 2003' de bulunan ve aynı döneme ait bir cam helezon sayesinde desteklenmektedir. Talancıların açtığı birkaç çukurdan birinde genç bir yetişkinin mezarı bulunmaktadır. Olasılıkla bu kimse kısmen doldurulmuş olan bu çukura defnedilmiş ve üzeri özen gösterilmeden taş ve toprakla örtülmüştür. Talan olayının tümünün şehrin yıkılması ve terk edilmesinden yaklaşık 1000 yıl sonra, kısa bir zaman zarfında mı yoksa çeşitli dönemlerde aralıklarla mı yapılmış olduğu hakkında bir bilgi elde edilememiştir. Gene de tek bir seferde yapılmış olduğu daha akla yatkındır. Yapı malzemesi ve hazine bulmak amacı ile gelen ilk talancılar şüphesiz Anıtsal Girişin Güney Kulesindeki ayakta kalabilmiş kumtaşı bloklarını ve önceden değinilmiş olan binalara ait taş sütun kaidelerini ve kesme kare taşların yerlerini tespit etmiş olmalıdırlar. Talanın çapı bazı değerli parça ya da parçaların ele geçirilmiş olduğunu göstermektedir. Helenistik döneme ait mezar tepelerden de Galat tipinde olabilecek bir çok taş kutunun da boşaltılması işleminin bu dönemde gerçekleştiği sonucuna da varılabilir.

Anıtsal Girişin Mimari Rekonstrüksiyonu

Yapım Evreleri

Saray Yapı Grubu'nun doğu bitiminde en az dört tanınabilir yapı evresinin varlığı gözlenmiştir.

1. Yapı A Binası ve kuzeyinde onun temelini destekleyen eğimli taş kaplı yüzey (glacis), doğu ve batı tarafları (Şek. 13 alt planında gösterilen). Kenarları kuzeydoğu tarafta büyük taşlara sahip olan döşeme, Yapı A binasına ulaşmaktadır (güneydoğu kenarı Şek. 14'de üstte görülebilir).
2. Döşemeye doğru olan kuzeydoğu ek kısımda ikinci derece işçilik (Şekil 15'de üstte).
3. Terasların inşası; Yapı B üzerinde ve Yapı B'yi kesecek biçimde inşa edilmiştir. (Şek. 13)
4. Anıtsal Girişin inşası (Şek. 13 ve 14).

Planın evre 3 ve 4 arasındaki (örneğin Anıtsal Giriş ile Yapı B) stratigrafik ilişkisi yani kronolojisi henüz bilinmemektedir. Ayrıca taş döşemenin hazırlanmasında çalışma yöntemlerini gösteren çizgilerin varlığına rağmen evrelerin kesin sayısı açık değildir. Yine de çizgilerin döşemenin içinde hizalanması (Şekil 15'in ortasında zemininde iki tanesi görülebilmektedir) döşemenin tamamının Anıtsal Girişin önünden doğuya doğru uzandığının (evrelerin sayısını

dikkate almadan) oldukça güçlü bir göstergesidir ve girişin inşasından daha önceki bir döneme ait olmalıdır.

Anıtsal Girişin Kuzey Kulesinin önündeki Yapı A'ya giden taş döşemeli yolun açık bırakılıp bırakılmadığı veya Yapı B ve bu yapıyla bağlantılı olarak yapılmış olan değişikliklerin bu yolu kapayıp kapamadığı konusu henüz açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu konuyla bağlantılı olan ancak bir yorum getirilememiş diğer bir problem de Yapı B'nin mimari şeklidir. Genelde Yapı B'nin Anıtsal Girişin Kuzey kulesinin alt kısmından daha fazlasını kapatmış olabileceği olanaksız gibi görünmektedir. Eğer durum gerçekten böyleyse, Yapı B'nin orijinal yüksekliğinin bu günkü inşasından çok da fazla yüksek olmaması gerekmektedir. Ne olursa olsun yere düşen taş sayısı göz önüne alındığında duvarın tarafımızdan 2000 yılında yapılan inşasından çok daha yukarı seviyeye çıkabilecek bölümünde çamur tuğla kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Zira döşemenin güney kısmının üstünde yanık kalıntılara rastlanmadığı için önemli ahşap elemanların kullanılmamış olduğu gözlemlenmiştir. Daha karmaşık bir olasılık da Anıtsal Girişin inşasının aynı zamanda Yapı B'nin tekrardan şekillendirilmesi işlemini de kapsamış olabileceğidir.

Buna ek olarak daha önceki kazı mevsimlerinde de belirtilmiş olduğu gibi Saray Yapı Grubu'nun uzun kuzey duvarının inşası sırasında yamacın kuzey tarafı kesilmiştir. Aynı zamanda ya da daha sonraki bir dönemde de Yapı A'nın batısına düşen alanda küçümsenmeyecek değişiklikler yapılmıştır. Bunların arasında Yapı C'nin kuzey, batı ve güney taraflarında yer seviyesinin yükseltilmesi görülmektedir. Bu önemli değişikliklerin bir ya da iki önemli geliştirme programı dahilinde yapılıp yapılmadığı ya da zamanla birer birer ele alınmış olabilecekleri konusunda yorum yapmak zordur.

Anıt

Aşamaların karmaşıklığı ne olursa olsun sonuçta çözüm olarak, Anıtsal Girişin mimari olarak genel planı (Şek. 22) ortaya çıkmaktadır. Şekil 13 kuleli ve döşemeli girişin rekonstrüksiyon denemesini, Girişin konumunu, Yapı A ve Yapı B teraslarıyla ilişkisini ve açmaların yerlerini de gösteren bir anahtar planı da içermektedir.

Şekil 22. Anıtsal Girişin kapı geçidine doğru ilerleyen döşeme büyük kenar taşlarıyla işaretlenmiştir. Döşemenin üzerindeki yanmış döküntü ve kül geçidin üzerinde yer alan sazdan bir çatının kanutlarını içermektedir. (04dpjv2355)

Planı yapan kimse ya da mimar alçak, dış bir cepheden yüksek iç cepheye geçişi sağlama problemini çözecek anıtsal bir mekanizma tasarımı sorunu ile karşı karşıya gelmiştir. Bu hedef kapalı ve olasılıkla güvenli bir şekilde kontrol edilebilen bir bölümün yapılmasını da içeriyordu. Bu giriş kumtaşı kaideler üzerinde yer alan iki sıra ahşap sütun tarafından taşınan, sazdan çatılı büyük iki odalı yapı olan ‘Kabul Salonu’na doğru uzanıyor gibi görünmektedir. Bu yapının Saray Yapı Grubu içindeki göze çarpan konumu nedeni ile bir “Kabul Salonu” olabileceği düşünülmüştür (Stronach and Summers 2003). Bu önerinin doğru olma ihtimali çok yüksek olsa da bu savı destekleyecek yeterli veri bulunmamaktadır.

Girişin bu dik anıtsallığı halen tartışılrsa da, Saray Yapı Grubunun batı yönünde 280m uzanan bu büyük alanda yapı sıraları ya da teras duvarları ile aslında dinsel olandan daha çok dünyevi, saray türü bir yapı olarak tasarlandığını düşünmek daha uygundur. Cephelelerdeki geçişin halen şehir duvarının ilerisindeki yamaçlarda bulunan granit taşları ile benzer tipteki şekilsiz granit taşlar vasıtası ile gerçekleşmiş olması olasıdır. 10m genişliğindeki eğimli döşeme bir çift kule arasında yer almaktadır. Kulelerin alt kısmı Saray Yapı Grubu içindeki dış döşeli alanı geçen yüksekliğe kadar masif inşa edilmiş gibi görünmektedir. Kulenin dört duvarı çıkıntı yapan kaya yatağının etrafına inşa edilmiş ve her kulenin alt kısmında oluşan boşluklar da tesviye edilerek kaya yatağından toplanan taşlar ile doldurulmuş olmalıdır.

Planda geniş giriş yanlarda anıtsal iki kare kule arasında yer almaktadır. Cepheden bakıldığında döşeli geçit dıştaki ön avludan yukarıya doğru hafif bir eğim yaparak Kabul Salonuna çıkmaktaydı. Giriş yolunun ortalarında büyük çift kanatlı kapıları olan geçitin ön yarısının çatısını taşıyan heybetli bir ahşap yapı bulunmaktaydı. Saz ile örtülü çatı döşemenin eğimi ile uygun bir şekilde eğimli olmalıydı. Girişin iç kısmının da çatı ile örtülü olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır.

Daha sonraki dönemlerde yapılan talan yüzünden kulelerin iç planlarını kesin bir şekilde gösterebilecek kalıntıların var olup olmadığı kesin değildir. Tahminen iki katlı olup üst kata ve oradan da izleri giriş yolunu dolduran ve yanmış moloz arasında bulunmuş olan ahşap merteklerin taşıdığı saz ve çamurdan yapılmış düz çatıya çıkan iç merdivenleri bulunmaktaydı.

Tüm girişin ön cephesinin görünümü görkemli olmalıydı. Her iki taraftaki kulelerin ön taraflarının yüksekliği 6m den aşağı değildi. Alt kısımlar 2m ya da daha yüksek olup granit taşındandı ve granit taşlarının üstünde zıt etki yapan kumtaşı kullanılmış ve bu kısmın üstünde de duvar çamur ile sıvanmış moloz taşları ile devam etmekteydi. Tüm yapı büyük ahşaplar ile tamamen örülüydü. Bir miktar boya da kullanılmış olabilir. Her iki taraftaki kumtaşından kaidelerin çapları 1m yi gösteren ahşap sütunlar, birleşme yerleri demir konsolarla sağlamlaştırılmış olan devasa ahşapları taşımaktaydılar. Ön alınlığın, ortada iki yanında şaha kalkmış ibexler bulunan hayat ağacı ile süslenmiş olması ihtimal dahilindedir. Bronz plakalardan kesilmiş olan bu hayvanların alt yarıları gerçek boyutlarının dörtte üçüne yakın olduklarını göstermektedir. Olasılıkla altın boynuzlarla süslenmişlerdi ve belki de değerli metallerden yapılmış kanatları bulunmaktaydı.

Varlıkları büyük yuvarlak başlı çivilerin girmesi için delikleri olan iki uzun demir şerit kalıntısı ile ispat edilen kapıların konumuna gelince, bunların takılmasının TR11 açmasının üst batı ucuna giden geçitin ortasındaki taş döşemenin düz ucu ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu noktada 10 m genişliğindeki geçit bir şekilde daraltılmış olabilir. Döşemenin eğimi nedeniyle bu konumdaki kapıların her biri mecburen dışa doğru açılıyor olmalıydı. Çift kanatlı ahşap kapıların olduğunu ve 2003 de ele geçen büyük olanı 2m uzunluğunda olan ve bunları kenetleyen yuvarlak başlı büyük çivilere sahip iki demir parçasının bu kapılara ait olduğunu var saymak akla yatkındır. Bu durumda kapıların Balawat Kapılarına benzer bir tarzda yatay kalaslardan yapıldıkları ve büyük demir parçasının da kalasları tutmak amacı ile dış kenardan dikey olarak aşağı doğru indiği düşünülebilir. Çalınmış olması ihtimali yüksek olsa da kapı dışlarının bulunabilmeleri ümit edilmektedir.

Merkezdeki bölme ve kapıların ilerisinde, girişin kuzey tarafında ve tahminen Kuzey Kulenin güney duvarına dayanan bir oda inşa edilmişti. Kil zeminli ve doğu tarafına eklenmiş bir dış ambarı olan bu yapı iç öge ve nesnelerden yoksundur.

Mimari Paralellikler ve Kronolojik Anlamlar

Bağımsız Binalar ve Eğimli Çatılar

Anadolu merkezi platosunda Bronz Çağı'ndan önce eğimli çatılar yoktur. Bu çatıların Kerkenes'teki varlığı bağımsız iki odalı yapı geleneği ile bağlantılı olarak ele alındığında, dışarıdan gelmiş yeni bir mimari kavramın göstergesidir. Girişin ve Saray Yapı Grubunun anıtsallığı ve sütunlu salonlar bunların kökeninin örneğin Karadeniz Bölgesinden ziyade batıda olduğunu işaret eder.

Kenetlerin Paralelleri

Hellenistik dönemden önce Anadolu Platosunda (örneğin Boğazköy'de, Gordion'daki höyük ve tümülüslerde ya da Frigya bölgesinde) kenetlerin kullanıldığına dair bir kanıt ortaya çıkmamıştır. Görünüşe göre bilinen en erken kullanım Ege bölgesinde Sardis'te M.Ö. 6 yy'ın ilk yarısına tarihlenen Alyattes'in mezarındadır. Kenetlerin Kerkenes'teki kullanımı bunların başlangıçlarının dışardan olasılıkla batı ya da güneybatıdan geldiğini gösterirken taslağını yabancı marangozların çizmiş olduğu anlamını içermektedir.

Başlıkların Paralelleri

Küçük başlıkların yakın paralelleri şimdi Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte olan Pazarlı'da bulunmuş mimari pişmiş toprak elementlerden (Koşay 1941, Levha XXXIII üst, XL, LX) bilinmektedir. Bu başlıkların bitimleri, konsantrik dairelerden daha çok dikkatlice boyanmış desenlerden oluşmaktadır. Mahmut Akok'un kiremitli ön cephenin ızgaralı pencereleri gösteren harika rekonstrüksiyonu bu pişmiş toprak mimari elementlerin kullanımını gösteren tek olasılıktır. Küçük başlıkların benzerleri ve düzenlemeleri Frig dağlık bölgesinde Gökbahçe'deki Bahşayış olarak bilinen kaya anıtı üzerinde (Berndt-Ersöz 2003 no. 28, 280-81 ve şek. 32, ayrıca 137 ve 141; Sivas 1999 71-79, 241 tablo Vb, lev. 30-41) görülebilmektedir. Bahşayış Anıtı'ndaki cephenin köşelerinde olduğu kadar *king postun* önünde ve yanlarında betimlenen başlıkların düzenlemeleri, belki Kerkenes'te bulunmuş parçaların çeşitli olası düzenlemeleri de oldukça hayal ürünüdür. Daha büyük ama farklı olmayan unsurlar hem de bitimlerindeki konsantrik daireler ile, Köhnüş vadisindeki Mal Taş Kaya Anıtı cephesindeki nişin üzerinde çıkıntı yapmaktadır (Berndt-Ersöz 2003, no. 24), ancak maalesef artık görünmemektedirler. Benzer başlıklar yakın paraleli Gordion'da Tümülüs B'de (Kohler 1995, TumB 17) olan Kapadokya Kapısı'ndaki sembolik olarak bir tanrıyı betimleyen stelin (bakınız Şek. 40) omuzları üzerinde de görülmektedir. Ayrıca başlıklar, gümüş varak disk (Şek. 1 ve 46) üzerinde de tekrarlanmaktadır.

Kerkenes'te bu mimari başlıkların kullanımı batı platosundan önemli inşaat uygulamalarının başka bir açık örneğidir. Buna ek olarak, önemli kronolojik anlamlar da vardır. Burada söylenmesi gereken, yine de batıdaki bu paralellikler Kerkenes'te Saray Yapı Grubu Anıtsal Girişi yapımının tarihlendiği M.Ö. 6. yy'ın ilk yarısı ile tümüyle tutarlıdır. Mal Taş ve Bahşayış Anıtları'nın kesin kronolojileri tartışma konusudur ama paralelleri Kerkenes ile birlikte M.Ö. 6. yy tarihini doğrulamaktadır.